

Természetes szénsavas
— kének — ásványvízfürdő.
Rádium tartalma — Előkeli or-
vostanok ajánlják.
Pensió 85.000.
Kérjen prospektust.
ÁRPÁDFÜRDŐ
Székesfehérvár.
Kóser koszt kapható.

Hausen-féle lakástakarítási vállalat
Dob-u. 34. I. em. Telefon: J 126-75.
Elvállal lakástakarítást, ablaktisztítást,
padlóbeürítést, fűregiást.
Továbbá üzletek, irodák, ciubok, szálló-
dák, kórházak állandó rendbentartását
legelősebb árban — Szombaton zárva
— Alapított 1900-ban. —

Ezüst evőeszközök, dísztár-
gyak, gyertyatartók,
Menorék כלי קודש
dus választékban gyári árban kaphatók.
EZÜSTÁRU GYÁR
SCHLEIFER
VII., KAZINCZY UCCA 14.
TELEFON: JÓZSEF 136-28.

Tisztelettel értesítjük vevőinket, hogy
megkezdjük a pesti orth. rabbinátus
hechserével ellátott
כשר
KOKUSZ-SZAPPAN
gyártását. Kérjük szíves
megrendeléseiket mielőbb
hozzánk juttatni. Tisztelettel
Hungária vegyészeti gyár, Budapest
IX. ker., Páva-ucca. 7.

Megnyílt ismét a régen bevált
Orth. פאסי קונחה.
Ujabb berendezett étterem és háló
szobák vendégeim részére egész
Pansió a legelősebb árban csak ná-
lam kapható. Iskolás gyermekek ré-
szére szintén teljes ellátást a leg-
jutányosabb árban vállalom.
Löwenwirt Vilmos a paksi konyha tulajdonosa
Budakeszi, Kálvária-u. 14. Érdeklődni
lehet: Király-ucca 16. III. udvar fszt.
Étterem.

WEISZ MÓR
„MICHJO” orthodox כשר „MICHJO”
keksz-, kétszersült- és teasütemény-gyára
Budapest, VII., Dob ucca 22 szám.
Telefon: J. 123-65.
תחת השגחת בית דין צדק דומל יראים מודאפעס.
Vidéki rendelések minden mennyiségben azonnal eszközöltetnek.

Tisztelettel értesitem az i.
t. fürdővendégeket, hogy
HÉVIZFÜRDŐN
orth. פנסיו vendéglőmet
megnyitottam.
Teljes tisztelettel
MANDEL, BUDAPEST,
VII., GARAY UCCA 48.
Felvilágosítás ugyanott kapható.

Sirkövek
מצבות
Adler J. sirkórártárában
Budapest, VII., Károly-körút 7
Szombat és ünnepnap zárva.

Hirdetése a
„Zsidó Ujság”-ban
eredményre vezet!

PANETH-féle
orth. כשר
SZALÁMIGYÁR
DEBRECEN
Ajánlja elismerten legjobb szalámi és
fűstölthus gyártmányait ugyiszintén
extra minőségű, száraz, téli liba sza-
lámi különlegességeit a legelősebb napi
árak mellett.
Sztéküldés postán naponra kétszer.
Cím: Paneth, szalámigyár Debrecen.
Telefon: 7-22.

Mindenemű
NYOMTATVÁNY
a legizlésebb kivitel-
ben készül:
KATZBURG TESTVÉREK
könyvnyomdájában
Budapest, Akácfa-u. 45.

Apróhirdetés.

Hirdetési díjszabás: Minden szó egyszeri
beiktatása 1600, vastagon szedett betűkből
3200 korona. Állástkeresőknek 1000. Apró-
hirdetések felvétele: VII., Sip-utca 10. Jeli-
gés levelek kettős borítékban ugyanoda
intézendők. Apróhirdetések csak a díj elő-
zetes lefizetése mellett közölhetők.

Házasság.

**Házasságot közvetít a
legelősebb orth. zsidó
családoknál bevezető,
előnyös feltételek mellett
Benedikt Jenő Székes-
hehervár.**

NŐSÜLNE kitűnő böcher, érettségizett,
orthodox (lehet szefard) családból, kelte-
mes középnyomású leányt 80 millióval. Eset-
leg benősülne Schadchenok ajánlkozomnak
„Talmudista 28” jelígre a kiadóba.

FÉRJHEZ menne 42 éves, vallásos repre-
zentáló független uriaszony lakással és
szép berendezéssel, intelligens jómódu ke-
reskedőhöz. Ajánlatok „Jövő 926” jeli-
gére e lap kiadóhiva talába kéretnek.

30 ÉVES csinos magas urinő férjhez
menne középkorú, vallásos intelligens em-
berhez, lehet özvegy is. Azon uri ember,
ki gyermekének jó anyát, magának gondos
jó feleséget óhajt, írjon „Megértő” jelígre
e lap kiadóhiva.

19 ÉVES feltűnő szép árván maradt kis
unokahugom részére, ismeretség hiányá-
ban ezuton keresek komoly, vallásos, in-
telligens uriembert biztos pozícióban. Tel-
jes című leveleket „Boldogság jelígre” a
Zsidó Ujság kiadóhiva kérek.

Állást keres.

KÖNYVELESHEZ értő, borszakmában jár-
tas fiatalember vállalna mindenféle szakmá-
ban irodai, vagy hasonló munkát. Ajánlatok
„Szombatot tartó” jelígre a kiadóba
kéretnek.

Állást nyer.

Suche für mein streng relig. Haushalt ein
Mädchen oder Frau, die mit Hilfe eines
Hausmädchens alle Hausarbeit verrichten
kann, Familiäre Behandlung gesichert,
Offerte mit Zahlungsansprüche und Refe-
renzen an Samuel Berger, Miskolcz, Szé-
chenyi gasse 123.

Különléte.

ORTH. CSALÁDNÁL fiatal fiu vagy leány
lakást kaphat olcsó áron. Esetleg kosztol
is. Moskóvitz Jakabné VII. Jósika-u. 10.
IV. 38.

ÖZVEGY uriaszony elvállal 3-4 fiatal-
embert kvartélyra, esetleg kosztira is.
Schwarzerné, Hájós-ucca 26.

ZSIDÓ ÚJSÁG

A MAGYAR ORTHODOX ZSIDÓSÁG HETILAPJA • MEGJELNIK HETENKINT EGYSZER

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., SIP UCCA 10.
TELEFON: József 125-90.

Felelős szerkesztő és kiadóhivatal:
GROSZBERG LIPÓT

ELŐFIZETESI DIJ: 1 EVRE K 240.000
" " 12 " K 120.000
" " 14 " K 60.000
Postachequekonto szám: 50.791.

Vázsonyi Vilmos halálára.

Beteg szive nem bírta az utóbbi napok
idegfelesítő izgalmait és szombat reggel szerte
az országban mindenkit megdöbbentető
a katasztrófa híre. A bádeni szanatóriumban
hunyt le szemeit Magyarország első zsidó
minisztere 58 éves korában. Fenomenális
tehetségével, nemes törekvéseivel, nagyra-
hivatottságával, puritán jellemével a magyar
nemzet politikai történetébe arany betűkkel
írta be nevét. De ha ezek az arany betűk
idők folyamán el is halványulnának, kitöröl-
hetetlenül maradt emléke a magyar zsidók
történetében, mert minisztersége kimagasló
tényként, önértéket nyújtó eseményként s
erőforrásként fog hatni a késői utódokra is.

Ha a gyász komor pillanatában gondol-
kodunk a zsidósághoz való viszonyáról,
megdönthetetlen tényként kell leszögeznünk,
hogy a magyar zsidóság zöme háta-
zottan büszke volt rá. E büszkeségben spe-
ciális magyar-zsidó vonás nyilatkozik meg.
A magyar zsidó büszke volt arra, hogy val-
lasközösségéből emelkedett valaki a minisz-
teri székhöz és a valóságos belső titkos ta-
nácsosi méltóságra. Így lett ő mintegy szim-
bóluma az emancipáció beteljesülésének és
az a szimbólum annál jobban növekedett
tartalmában és jelentőségben, minél inkább
érezte a zsidóság, hogy a kurzus urainak okta-
lan zsidógyűlölete milyen távol esik IV. Ká-
roly fejedelmi elfogulatlanságától, amely a
demokrácia előharcosát tette meg minisz-
ternek.

Vázsonyi nem volt olyan miniszter mint
a zsidó történelem és irodalom nagyjai:
Chaszday ibn Saprut, a kalifa külügyminisz-
tere, Sámuel Hanagid ibn Nagdela, a nagy-
vezir mint don Jiczchok Abarbanel, a pénz-
ügyminiszter, akiknél a zsidóság létük essen-
ciája volt. De nem volt olyan miniszter sem,
mint a francia Adolphe Cremieux, aki az Al-
liance-ot, a zsidó világszövetséget alapította,
mint lord Beaconsfield, aki keresztény nevel-
tetése dacára izzóan színes regényt írt Da-
vid Alroy messiási mozgalmáról. Nem volt

olyan sem, mint a mostani olasz király volt
hadügyminisztere *Ottolenghi*, volt pénzügy-
minisztere *Luigi Luzzatti*, akik zsidóságukat
az egyetemes zsidóság törekvései, és céljai
iránti rokonszenyben éltek ki. És más-
vágású zsidó volt mint *Rathenau*, a meg-
gyilkolt német külügyminiszter, aki az evan-
gélium és a tóra közötti határmegyén állott.

Vázsonyi zsidósága — az ő hite sze-
rint — magyar létének szerves része, ma-
gyar énje márványának csak egy speciális
erezete volt és ezért Magyarország érdekében
valónak tartotta a zsidóság és a zsidó vál-
lás egyenjogúsítását s lelkiileg teljesen kielé-
gítette a neolog hitközség intézményesített
vallásossága. Önértékesen vallotta magát
zsidónak és már mint ifju kiállt a porondra
felekezeteért. A neolog hitközségben minisz-
ter korától kezdve tekintélyes szerepet játszott,
ami utolsó időben alkalmat adott a rossz-
indulatnak, hogy a Vázsonyi által vezetett
polgári demokráciát a zsidósággal azono-
sítsa. Tragikus dolog, hogy épen őt vádol-
ták azzal, hogy felekezeti pozícióját a poli-
tika szolgálatába állítja, holott ő mindig til-
takozott ez ellen. Élete utolsó nagy harcá-
ban is avval a rágalommal illették, hogy a
külföldi frankoffenzívát ő mozgatja a kor-
mány ellen, pedig a numerus klauzus ügyé-
ben szinte tulzottan visszautasította a kül-
földi zsidóság fáradozását e tekintetben.

A *Zsidó Ujság*-nak többször volt al-
kalma megállapítani, hogy a nagy férfiu nem
minden szereplése felett meg az orth. zsi-
dóság érdekeinek. De halálában elismerik —
kivétel nélkül ellenfelei is — az ő feltétlen
becsületességet és önzellenséget a köz érde-
kében. Működése ezért a magyar zsidóság
e. kölcsi értékállományát nagyban megnö-
vesztette. Élete joggal tekinthető a maga
összeségében annak, amit a zsidó erkölcs-
tan קדוש השם a Név megdicsőítésével jelle-
mez. És így rajta is megvalósul a dánieli szó-
zat ומצריקי הרבים כבוכבים „a közösségnek meg-
javítói csillagokként ragyognak mindörökké.”

Utban az örök nyugalom felé.

Vázsonyi Vilmos temetése.

A nagyoknak, a kivételes egyéniségeknek, a sok érdemet szerzett vezérferfiaknak, a történelmi értékeket képviselő kiválóságoknak járó tisztelettel kísérték dr. Vázsonyi Vilmost utolsó útjára. Lenyűgöző hatású, impozáns volt minden. A temetés egyes részleteiről a napilapok bőven közölnek értesítéseket, mi inkább a zsidó vonatkozású részleteket emeljük ki.

Aig volt az utolsó évtizedben olyan zsidó férfi, akinek a temetésén a társadalom minden rétege képviselve lett volna, mint ez alkalommal, mikor a politika, a főváros nagy zsidó halottjának kellett hódolni. Az egész ellenzék képviseltette magát, még pedig nemcsak a liberális része, hanem a reakciós, sőt kimondott antiszemita árnyalata is. A temetési szertartás a Demokrata-körben kezdődött, abban az épületben, ahonnan az elhunyt városi és országos politikáját irányította. Tizenkét órakor megjelent Tkats Izrael, a Rombach-uccai templom Amerikából visszatért főkántora templomi énekkarral és mély hatást kelte, előadta a *מה אדם והדעה* imát. Innen a Városháza felé indult az impozáns menet. Itt egymásután hangzottak el dr. Hevesi főrabbi, Ripka főpolgármester, Bárczy István és több politikus bucsuztatói.

Dr. Hevesi Simon főrabbi többek között azt mondotta:

— Én benne a szellem emberét bámultam, a gondolkodót, a szellem arisztokratáját, Politikus volt, de még a politikában is szentélyt látott. A nemzet érdekében állónak tartotta a szabadságot, a jogot és a törvényt és amit a zsidóság érdekében tett, azt is az ország érdekében tette. Ebben a vonatkozásban csak két szót kell kiemelni, mely azután megjelöli egész útját: a recepciót és a numerus klauzuzst. Az ő szelleme nem mulhat el. Negyvenhat egyetemi városi diákjai suttozták el, hogy meghalt Vázsonyi Vilmos. Ez a suttozás mindinkább erősödik és azt dörgi, hogy el kell következni a békének, a lelkek békéjének.

ה'תרפ"ו. Az Ur adta nekünk Vázsonyit és az Ur vette el, de úgy vette el, hogy itlmarad a miénk. Látjuk őt az örökkévalóság fehér köntösében, a magyar nemzet pantheonjában.

Ripka Ferenc főpolgármester beszéde:

— Itt a ravatal, mondta, körülötte a főváros és az ország számos kimagasló egyénisége. De megjelent a nagy névtelen tömeg is; félbeszakította mindennapos munkáját, hogy megadja a végtisztességet annak a férfinak, aki őt politikai jelentőségéhez segítette és akit vezéri rátermettsége és kiváló képességei miatt becsült és oly nagyon a szívébe zárt. Most bucsuzik egymástól Vázsonyi és Budapest, akiknek élete mintegy egymásba olvadt. Ha ez nem így volna, nem jött volna ide egész Budapest közönsége, a Duna-part palotáitól a külvárosok szegényes viskójáig. Nem a kíváncsiság vonultatta ki a nagy tömegeket, hanem a gyászoló szív, Vázsonyi nevét nemcsak Budapest története örökíti meg, de a kispolgárok száz-ezreinek szíve is. Hiszen ő volt az, aki kiemelte a tömeget az élet mélységeiből és a politikai küzdelmek világos porondjára vezette. Az ember jelentősége forráshoz hasonló. Ameddig lángolnak sugarai, tudjuk, hogy létezik, de mielőtt elsötétül az a fényforrás, rögtön észre vesszük, hogy megszűnt. Vázsonyi Vilmos fényforrásának sugarai messze túlhaladták a polgári élet körét. Vázsonyi nem egy polgár, hanem „a polgár” volt. Budapest különböző elemeiből összetevődött lakosságát ő öntudatra ébresztette és azáltal a benne szunnyadó erőket érvényre juttatta. Aki őt munkában látta, nem tudta, mit csodáljon inkább: a viszonyok alapos ismerőjét, a fáradhatatlan szervezőt, aki az egyesek érdekét közérdekké forrasztotta össze, vagy hatalmas tehetségét, mely kiváló tudással és lángésszel párosulva oly hatásossá tette működését. Az egyetlen emeltyű, mely őt annyi sok fölé emelte, az ő páratlan munkakedve és munkája volt. Ez és csak ez segítette őt a miniszteri székbe és ahhoz, hogy Budapest diszpolgára lehetett. Küzdelmes élete immár a történelemé és most, Vázsonyi ravatala mellett, nekünk is a békét kell keresnünk. Némuljon el a harci zaj és köveszük az ő példáját. Ne az legyen a jelszó: gyengíteni az erőseket, de az, hogy erősítsük a gyengéket — Ripka így fejezte be beszédét: Vázsonyi Vilmos azok közé tartozott, akik Budapestet nagyra tették. Bucsuzom tőled Vázsonyi; köszönöm, hogy munkás életedet a fővárosnak és a közjónak szentelted. I-ten áldása legyen emlékednek!

Most Bárczy István volt polgármester lépett a szószékre.

— Vázsonyi Vilmos, kezdte, magasan fellépett a szószékre, mely bevilágított a nyomor, az inség és a nélkülözések katakombáiba. De az a szóvétnek nemcsak világított, de melegített is a szeretet melegével. Minden törekvése, minden fanatikus igyekezete oda irányult, hogy megtalálja a nagy tömegek számára az utat, mely a jobb és boldogabb élet országába vezet. Ennek a törekvésnek szentelte nagy munkáerejét, tehetségét, kiváló szónoki képességét és lángoló szeretetét a nép iránt. Munkája nem is volt meddő. Megnyerte a polgárság bizalmát és ennek tizezrei követték lelkesen. Én is ezek közé tartoztam és vele vállalva megkezdtem a hadjáratot, melyet becsületesen végigharcoltunk, amíg csak a forradalom félre nem tolt minket. Kedves barátom Vilmos — folytatta — mi végigküzdtünk a harcot, de hogy ez mit eredményezett, annak felbecsülésére én már nem vagyok hivatott. Ez azok dolga lesz, akik majd utánunk következnek. Annnyit azonban mondhatok, hogy ami eredménye az elmúlt acranak volt, az elsősorban neked köszönhető. A te példád fényes példa. Mindig csak másokért dolgoztál, sohasem magadért és családodért és felőrölted egészségedet. Most megállt a te nagy szíved és beszédes szájad, elnémult a te szíved, mely csak a hazáért dobogott. — Vége a harcnak, jóbarátok és ellenfelek mélyen megrendülve állnak ravatalod körül, én pedig meghajtom előted Budapest székesfőváros tanácsának zászlaját. Itt, a városházán, melyhez működésed annyi emléke fűz, itt bucsuzom tőled. Edes jó barátom, I-ten veled! Pihenjen békében fáradt tested, melyből nemes lelked elköltözött. Álmodj Magyarországgal és egy boldog, nagy Budapesttel!

Pakots József azt a nagy veszteséget vázolta, mely a parlamenti ellenzékét Vázsonyi elhunytával érte.

Dr. Baracs Marczel pedig Vázsonyi-ban az igazság bajnokát méltatta, aki mindig a védtelen és az elnyomott kisemberekért harcolt, a politikailag gyámoltalanokat pedig támogatta. Az ő demokráciája az igazság demokráciája, az ő munkája a polgári rend, a becsületesség és a hazafiasság munkája volt!

Dr. Bródy Ernő a terézvárosi pol-

Orth. leánynevelés Bécsben.

A orth. leánynevelés fontosságát nem lehet elég nyomatékosan hangsúlyozni. Nem szabad szemet hunynunk afőltt, hogy a zsidóság mai társadalmi és gazdasági helyzetében a leánynevelés szempontjából oly feladat elé van állítva, amelynek nehézségét elődeink nem érezték. A mai viszonyok közepette a zsidó leány általános műveltséget szerez az iskolában és így legalább annyi vallásos ismeretet is kell szereznie, amely megfelelne általános műveltségi fokozatának. A zsidó hagyomány természetesen nem akar a zsidó nőből egy kizárólag ész-lényt alakítani és így a vallási ismeretközlés után még nem tudjuk az orthodox leánynevelés nagy problémáját megoldani, de tudatunkba kell vésni azt, hogy ujeszközökre is van szükségünk, ha meg akarjuk őrizni a régi értékeket: a zsidó női érényeket.

Érezzük, hogy az orth. leánynevelés kérdése Magyarországon is akut problémává lesz. Ezért kettőzött figyelemmel kell kísérlnünk az erre vonatkozó szociális, szervezeti és főleg nevelési törekvéseket.

Az orth. leánynevelés szolgálatában látjuk a bécsi orthodoxia által fenntartott „Jesod Hatora” hittaniskolát, amelynek leánytagozata is van. Egy női talmudtóra iskola ez, olyan, amilyenre a régi viszonyok mellett szükség nem volt, de a mostani korban igenis. Ezen iskola a leánygyermeket 6 éves kortól akarja nevelni 14 éves korig s rendszeres munkával be akarja vezetni a zsidó életbe. 8 csoportban tanulnak a leányok. Kezdi az alef beszéssel és végzik a machszorfordításnál. Nyolc év alatt megtanulják az egész szidur fordítását. Megismerkednek a héber nyelvtan elemeivel. Az ötödik csoporttól kezdve tanulják a zsidó történelem vázlatát a bibliai korszaktól a mai napig. Rendszeresen tanulnak héberül (jiddis) írni és átveszik a vallási törvényeket (dinim).

Hogy fogalmat alkothassunk a rendszeres munkáról, közöljük a kezdő

és a legfelsőbb fokon a tananyagot. I. osztály. Héber olvasás. A Sema első fejezete. A kézmosság, kenyér, bor áldás mondásai.

VIII. osztály. A Roshasono és Jom-kippur imáinak fordítása. Válogatott piutim a machszorból. Fordítás a Tóra IV. és V. könyvéből. Az összes eddig tanult dinim ismétlése. Héber nyelvtan. Zsidó történet Maimunitól a mai napig. Rendszeres olvasás a שמחה הנפש és a תהלה-ből.

Igaz szívvel óhajtuk, hogy bécsi testvéreinknek sikerüljön iskoláikban olyan zsidó nőket nevelni, akikre oly nagy szükségünk van a mai, a zsidó vallásosságot megrendítő időkben.

(A kaukázusi hegyi zsidók.) A Kaukázusban élő ugynevezett „hegyi zsidókról” akik körülbelül tizezren vannak, moszkvai lapok azt írják, hogy Denikim uralma alatt rendkívül sokat szenvedtek. Falvaikat elpusztították, mire kénytelen voltak kisebb-nagyobb csoportokban szétszóródn. Most csak kézi iparral foglalkoznak és sokat nyomorognak, különösen asszonyaik közt igen elterjedt betegség az epilepsia.

De ezek utóvégre csak anyagi bajok, ám szenvednek a kaukázusi zsidók más miatt is, ami minden elfogulatlanul gondolkozó embert mélyen felháboríthat. Azt is írják a moszkvai lapok, hogy a hatóságok, leginkább Kubán város hatósága, arra kényszerítik a zsidó menyasszonyokat (és csak is ezeket, az örmény és mohamedánus menyasszonyokat nem), hogy esküvőjük előtt vizsgálattassák meg magukat a hatósági orvos által. . . . Nem hinnék a moszkvai lap eme híradását, ha arra a száz aláírású kérvényre nem hivatkoznék, amelyet a kubáni zsidók a moszkvai illetékes hatóságnál benyújtottak és amelyben ennek a minden emberi méltóságot arcucsapó barbarizmus megszüntetését kéri.

REBENWURZEL
Salamon és Izidor
orth. כשר szalámigyára,
Budapest Laudon-ucca 3.
Ajánljuk a nyári idényre tartós, a legjobbnak elismert **szalámi és kolbászaru, füstölthús és felvágott különlegességeket.**
Viszont eladók kérjenek árjegyzéket.

A zsidóság eszmevilágából.

Irta: Halász Fülöp.

Izrael.

Abrahám élete, mint Izrael világtörténelmi hivatásának típusa.

II.

A Midrás Ábrahámra vonatkoztatja az Énekek Énekének következő szavait: „אחות לנו קטנה וכי: „Kicsiny a mi hugunk“. Fejletlen az ő keble. Mit tegyünk mi magunkkal azon a napon, midőn beszélnek felőle. Hogyha fal ő, akkor ezüst palotát fogunk építeni reá. De hogyha ajtó, akkor cédrusból való fát fogunk reá tenni. Én fal vagyok és keblem mint a tornyok“. (אחות לנו קטנה שאחיה את כל בני עולם) Ábrahám testvériséget hirdetett az embereknek. Az Egyi-ten-hitből fakadó emberszeretet és testvériség tanáinak törekedett megnyerni embertársait. קטנה שער שהיה קטן היה מסוג במצות ובמעשים Már fiatal korában, az ifjuság harmatával hollófekete fürtjein, hirdette ama magasztos eszméket. Nem idegen oltárok tűzének felszítására pazarolta el ifju korának lelkesedését, erejét. Nem az életerőt sorvasztó gyönyöröknek adta oda magát mikor még az ifjuság rózsás koszorúja fonódott homloka köré. Nem várt addig, míg fenékgig ürítette volna a földi élet nyújtotta mulandó örömeiket, hogy azután elfáultan kiégett kráterhez hasonló kebelével, öreg napjaiban az Ég felé forduljon és még hátralevő kevés életnapjainak néhány kitorzó szikráját I-tennek szentelje. Nem! Ábrahám fiatal korában az életerőnek teljében szenteli magát magasztos hivatásának. וישים אין לה לא הנקודות במצות ובמעשים Pedig a fiatal Ábrahámnak nem nyújtották oda a bölcsesség emelőit, hogy igaz i-tenismeretet és életből-cességet szivjon belőlük. Hiszen tulajdon atyja תרה maga is bálványimádó volt és csakis az ő I-tenmegvilágította elméje ismerte fel az igazságot. Ábrahámnak nélkülözni kellett a szülői oktatás és nevelés felvértező erejét. מה נעשה לאחותנו ביום שדובר בה Oh, vajjon képes lesz-e ellentállást tanusítani azon a napon, midőn majd Nimród a tüzes kemencébe fogja vetetni őt? Diadalmaskodni fog-e vajjon meggyőződésének szilárdsága a halálnak fenyegető rémei fölött? אם הומה היא. אם מעמיד דברים כהומה נכנה Sok, fölötté sok függ Ábrahám állhatatosságától, meg nem alkuvó, vissza nem riadó kitartásától. Hogyha olyan leend ő, mint a sziklafal, azaz rendületlenül ki fog tartani dicső elvei mellett, akkor ezüst palota fog épülni rajta, akkor fundamentuma leend az I-ten birodalmának előkészítésével megbízott népének Izraelnek. אם דלה היא נצור עליה למה ארו אם דל הוא במצות ובמעשים נצור עליה למה ארו. מה הצרה הוא אמה אלא לפי שעה. De hogyha az ajtóhoz fog hasonlítani Ábrahám, az ajtóhoz, melyet ki és be lehet tenni, ide oda lehet tologatni, nem fog rendületlenül kitartani meggyőződése, elvei mellett, ingadozóvá fog válni; akkor szépen kifaragott cédrustáblához lesz hasonlónvá. Miként ama cédrustáblán levő édes fargvány nem maradandó, akként az ő I-tennevében való fellépése sem fog maradandó nyomokat hagyni a világtörténelem lapján. Erre Ábrahám a Midrás szerint következőleg felelt: רבשע אני הומה מעמיד אני את דברי ועוריה וישוי במגדלות זה הנני מישאל ועוריה Világmindenség Ura! Én sziklafal leszek. Rendületlenül ki fogok tartani szent elveim mellett. Emlőim olyanok mint a tornyok. Ivadékaim is, miként Chananjah, Misaél és Az rjah, rendületlenül ki fognak tartani az ősi szent lobogó mellett, s olyanok lesznek mint a világító tornyok, melyek fényt sugároznak ki viharos sötét éjszakában és biztos irányt mutatnak a tenger hullámai által hányatott hajósoknak. Ivadékaim is, példamata követve, száz halállal fognak dacolni és sohasem fognak hűlenné válni hivatásukhoz. Ime, ez ősapánk Ábrahámnak életpályája és hivatása a Midrásbólcsesség hasonlatának és képeinek poétikus megvilágításában. S ime ez a te élethivatásod is! Ábrahámnak népe, Izrael! Ősapádnak életfolyásában tükröződik a te történelmi küldetésed is. A világtörténelemnek

lapjai pedig ékes tanubizonyságot tesznek amellett, hogy hivatásodnak eme képe több költői ábrándnál.

lapjai pedig ékes tanubizonyságot tesznek amellett, hogy hivatásodnak eme képe több költői ábrándnál.

Pap-tanító képezdék.

Irta: dr. Dohány József.

Még egyszer leírom, internátusokat létesítsünk az általunk felállítandó tanítóképezde mellé.

Állítsuk egymás mellé a szűk, szakadéku hegyek lakóját a lomhán terjeszkedő szabad pusztai fiával. Első pillanatra szemedbe ötlök, ki honnan került. Amaz csupa álmodozás, csupa tünődés mered szemének tekintetéből. Ábrázata kérdőjel, csupa zavar és a tizenéves gyermek, eme a hithüség meredő török szurásait ki tudja-e védeni, mely problémát még tapasztalt bölcsak nagy lelki gyakorlatát megkivánják? Vegyük figyelembe, hogy leánygyermekünk hitoktatásának terve a legkomplicáltabb kérdések egyike. Hisz előírásaink szerint mindaz, mit fiainkkal tanulunk, leánygyermekünk részére nem adható elő (lásd a תורה ez irányú előírásait). Így leánygyermekünk hitéletünk szertartási részét, továbbá a vallásos élet mibenlétét, egész mivoltát, csakis magyarázatok révén sajátíthatják el. Mily eredményt várhatunk e téren akkor, ha mindezt ily kételyekkel s kiforratlan kételkedéssel telített tizenéves ifju kezéből kapják? Eredményes lehet e munka? Föltételezhetjük, hogy képesek meggyőző erővel azt hirdetni, hogy a tántoríthatlan hithüség lesz az ő életének zászlaja, hogy az ezen eszmékért szenved-

dők lesznek lelki égboltjukon a vezércsillag? Mikor ő maga sincs még túl az elébe torló kételyhullámok súlyosztóján? És mi keressük, kutatjuk, hogy miért maradoznak el sorainkból, lassanként még a legintranzenzensebb házak lányai is? Még ha látszólag meg is maradnak, de már korántsem ama tüzelkü Mirjámok, kik sippal, a lélek sipjával, dobbal, a hithüség harangszavával terjesztik a mi általunk vallott zsidóságot. Nem értjük, miért vesznek el újabb és újabb rétegek a hithüek táborából akkor, mikor külföldön épp ellenkező folyamatot látunk végbemenni, hol mind többen és többen ismerik fel a kultúra kendőzött álarcát és menekülnek az igazi I-tenfélelem megnyugtató berkeibe. Mig nálunk mind többen siklanak ki eme berkekből s válnak a zsidóság ama rétegévé, mely a zsidóságot üres pózzá és formalitásokká zsugorítja össze? Mely formalitásokat az élet legkisebb megakasztó jelentkezése félre taszit, minden legesekélyebb társadalmi megmozdulás felretől. Nem gondolja senki, hogy az iskolában kell keresni a baj legalább egyik gyökerét? Szabad e kérdést ily vétkes könnyelműséggel kezelni? Nem tartjátok-e érdemesnek eme kérdéssel foglalkozni? Nem tartjátok-e érdemesnek megvizsgálni, hogy leánykaink kezelői a fiatalság legvesze-

dők lesznek lelki égboltjukon a vezércsillag? Mikor ő maga sincs még túl az elébe torló kételyhullámok súlyosztóján?

delmesebb éveiben ne legyenek magukra hagyva, hanem mi fogjuk őket kézen, hogy el ne sodorja őket az ucca tömegáradata? Gondoskodni, hogy csakis oly környezetben éljenek, mely hitapostoolkat nevel, kik e vésznek gátat szabnak?! Nem akarjátok észre venni, hogy egy új világ van körülöttünk fejlődésben, melynek — szerintünk — erkölcsstelen villámai egymásután csapnak le legjobb házainkra?! Nem kell háritókat felállítani? Igazán nem látjátok, hogy mindennap más és más általunk szentségesnek tartott thesist a formások lomtárába hajít és különösen hölgyeink esküsznek hűséget eme furcsa ízű zsidóságnak!?

Az Agudasz Jiszroél mozgalom fejlődése.

Jelentettük volt, hogy az Agudasz Jiszroél központi tanácsa ez idén Berlinben hívta egybe konferenciáját. Rosenheim Jakab Majna melletti Frankfurtból, az Aguda egyik vezérembere, a napokban megtartott konferencia után érdekesen nyilatkozott az Aguda működéséről és fejlődéséről. Ezen nyilatkozatról Berlinből a következő tudósítást kaptuk: Berlin, 1926 május 30.

— Az Agudasz Jiszroél, mondta Rosenheim, leginkább a nagy lengyel zsidó néptömegekre támaszkodik, de épen ezért sokat szenvedett

A pásztorbíró.

— Napkeleti zsidó mese. —

Irta: Drexler Béla. Szendrő.

A megatalkodott, gonosz Abdullah most végre módot talált rá, hogy ocsmány áhításának, régebbi elköltésének egyszerre érvényt szerezzen; hogy a nála igazságtalanul módosabb zsidót most úgy „i-ten-igazában“ megcibálja. Hadd fizessen! Van miből!

A község bírái, a kádi-k, kaptak farkas-étvágyal a nem mindennapi ritka dolgon; hogysis, mikor a csöndes, senkit sem bántó, jámbor Eliezer-ben Uziel viselte most a „vádolt“ címet!... Maguk is fentek már fogukat az ígérkező zamatos falatra. Mert hiszen ők is, valamint a többi nép is nem kisebb irigyei voltak a zsidó parasztnak mint a hitvány, intetlen Abdullah...

De elhalasztották az ítélet kimondását egy hétre, amíg — ugymond — erre a kusza ügyre több világosság is nem derül.

Mert kuszának elég kusza az ilyen dolog ahol — szinte nevetséges — a megmentett ember beperli megmentőjét; ha még az nem is „igazhívó“... A perelt fél tehát vizsgálati fogságot kapott, mialatt az igazságos törvény-mesterek előbb sunyin összehajoltak, s aztán Allah nevében, áhitattal, belemertültek mélyen a Koránba, hogy onnan a Próféta véleményét és akaratát kihalásszák....

Amíg a két szomszéd ügye vizsgálódott s Eliezer a községi börtön penészes falai zárták körül — a békéhez szokott zsidó ház nyugalma teljesen feladt. Az asszony sirt, fohászokodott — a gyermekek utána. Mindegyikük előre renegett már a zord ítélet elgondolásán, amit az irigy bíróság Eliezerre kimondhat. Hire járt annak is, hogy a törvény föltétlenül az elveszett „szem által“ való visszafizetését fogja javasolni. S az egész falu titokban, ujjongó lázzal leste a nagy napot, amikor fogva elhangzik a lesújtó, könyörtelen ítélet a

falú hitetlen s ravasz zsidójára!... Abdulláht pedig uszították, bősztették, bár erre nem volt szüksége...

Csak egy volt, aki nem vesztette el reményét a való igazság kiderülésében. Ez pedig — Dávid, Eliezer tízéves, elsőszülött fia volt. Okos fiúcska volt, akít nyílt elméssége, s a jeruzsálemi gyermekek ötlelességére emlékeztető gyors esze miatt a falu parasztyerekei kádi-nak, bírónak szólítottak tiszteletből. Ő volt a fiúk dédelgetett „vezére“ faluszerte. Ő, Dávid, szentül meg volt győződve róla, hogy a mindennapi imában annyira jóságosnak említett zsidó I-ten, majd csak igazságot oszt itt is. Nyugodtan terelgette apja nyáját naphosszat a füves dombmenti legelőre, ahol több pásztorfiu társával talált komoly szórakozásokat magának. Ő hallotta ugyan a nekivadult tömeg túlradó örömet apj elfogatásán, de meg volt győződve csodás, gyermekes hitével, hogy csakhamar ő fog nevetni a gunyolódó teljes csalatkozásán. Ő bizott és remélt!...

ő is az általános lengyel gazdasági krízis alatt. Mégis sikerült előbbre vinni az Agudát, és pedig nemcsak Európa különböző országaiban, de Amerikában is. Hasonlóképpen fejlődött a „Keren Hatorah“ is, mely eddig több mint százezer dollárt fordíthatott a zsidó nevelésügyre. A Lengyelországban működő 50 zsidó leányiskola fenntartása nagyrészt a Keren Hatorára érdeme.

Erec Jiszroël felépítése is halad és a kolonizáció mellett leginkább az *orth. iskolák* fejlesztése ott az Aguda főtevése.

Ami a cionista organizációval folytatott tárgyalásokat illeti, ezek eredmény nélkül maradtak. Négy útközö pontról volt szó, a Jewish Agency-ről, a hitközségi törvényről, a földvásárlásról és az imigrációról. A Jewish Agencyvel az Aguda nem működhetik együtt, mert a Jewish Agency szerves kapcsolatban van a *vallásellenes tendenciákat* követő „Keren Hajeszod“-al. A *hitközségi törvényt* illetően a kormány fog véglegesen dönteni. A földvásárlás kérdését a gazdasági nehézségek miatt egészen ki kellett kapcsolni. Ami végül az *imigrációt* illeti, itt a Palesztina-kormány egészen a cionisták oldalán van, de az Aguda nem mond le arról az igényéről, hogy ő is, mint a cionista szervezet, ugyanevett „biankoigazolványokat“ kapjon, amelyekkel az Agudához hű

elemeket irányíthasson a szent földre.

A konferencián különben felolvásásra került dr. Auerbach Mózes jelentése az Agudának Palesztina földjén folytatott gyermeknevelési tevékenységéről. E szerint az Aguda szigorúan *orth. szellemű iskoláit* körülbelül 3500 tanuló látogatja, akiknek vallásos nevelése mindenben a Tóra szelleme szerint történik. Sajnos, kevesebb jót közölhetett Auerbach a *mizrachista* iskolákról, melyeknek 4000 növendékük van, és mélyen elszomorító volt az, amit a 11000 tanuló által látogatott *cionista* iskolákról jelentett, megjegyezvén, hogy jelentésének minden adata az ő saját személyes tapasztalatain alapul. A *mizrachista* iskolákból még nem számították egészen a töröhü principiumokat, ezekben még annyira-amennyire vallásos oktatás folyik, de a cionista iskolák vagy vallástalanok, vagy egyenesen *vallásellenesek*. Már gyermekkorukban ölik ki a fiukból a bennük esetleg megnyilatkozó maradék vallásos érzést és ha a leányiskolákat nézzük, ezekben még jobban tombol a vallásellenes irányzat. — A népiskolai oktatás befejezése után vagy iparosi, vagy mezőgazdasági vagy pedig kereskedelmi pályára nevelik az ifjú generációt és Auerbach megfigyelte, hogy az újabb bevándorlottak gyermekei leginkább kereskedői pályára kerülnek, míg a *régi* jiszübeliek gyer-

meikből inkább mezőgazdák és iparosok lesznek.

Pogromhős vége.

Párisból jelentik május 26-iki kelettel hogy *Petljura* Simjont, Ukrajna volt diktátorát, május 25-ikén este a párisi Saint Michel-boulevardon az ukrainai származású, később Franciaországba állampolgárságot nyert *Schwarzbart* Sámuel nevű zsidó orás-*mester* őt revolverlövéllyel agyonlőtte.

Schwarzbart nem futamodott meg a tett után, hanem nyugodtan bevárta a feléje siető rendőröket, hogy letartóztassák, de míg ezek odaértek, a felháborodott tömeg mely őt meg akarta lincselni, annyira elverte a merénylőt, hogy csak súlyosan sebesült állapotban vihették a legközelebbi rendőr kapitányság elé. Itt tették mozgató okául előadta, hogy *Petljura* rendezte Ukrajnában azokat a borzalmas pogromokat, melyeknek sok ezer meg ezer zsidó lett az áldozata. *Petljura*, mondta Schwarzbart, nem más, mint egy alávaló gyilkos aki eddig büntetlenül maradt. Én nem tettem mást, mint megbosszultam sok ezer hitsorsosom leölését.

Schwarzbart Sámuel 1898-ban, Szmolenszkban született és átélte az ukrainai hajmeresztő pogromidőket. Majdnem egész családja ezeknek áldozata lett. Később Franciaországba ment, ahol orás-mesterséget üzött és állampolgárságot nyert.

Petljura Simjon, aki 1918-ban lett Ukrajna hetmanja s aki mint ilyen a szovjet uralom leghatalmasabb ellensége volt, maga rendeztetett pogromokat, sőt közeledést mutatott a zsidósághoz és több zsidó tanácsadója is volt. De ahhoz már gyenge volt, hogy alvezéreit féken tartsa, akik azzal vélték csapataikat maguk mellett tarthatni,

a helyen, ismét a folyóba. És ha szerencsésen kiment magát úgy *Eliezer* tartozik megfizetni a kártérítést. Ha pedig nem, akkor ármánykodásáért elvette méltó büntetését!“...

A Sejk nem bírt hirtelen felocsudni önkívületéből e talpraesett ítélet hallatára. Nagyrameresztett szemekkel, mintha csak álmodna, odatántorgott a szöke fiúcska mellé s tudakolta, vajjon csakugyan a két szomszéd híres ügyének tárgyalását játszóak? — S ki vagy te, te éleseszü, pici törvénytörő? kérdezte a fiúcskától. Amaz rögtön felállt s magát az idegen előtt tiszteltetően meghajtva, önérzetes hangon mondá — „Nevem Dávid ben *Eliezer*, elnöke a domboldali pástorszövetség állandó törvénytörőjének“. Azzal, mintha mi sem történt volna, visszaült a pázsitra, a földre. A Sejk, a sok törvényt alkotott fényes nagyúr magánkívül volt az apró gyermekek író ritka elmésségének láttán. I-teni véletlen! Minő megoldás! Az égre nézett, azután csillogó örömmarczal egymás-

ha szabadjára eresztik azoknak rablási és gyilkolási vágyát és rábocsátották őket a zsidókra. Egész falvak és városok zsidósága lemészároltattak, mint előbb szörnyősegesen megkínálták a pogromok áldozatait. *Petljura* ezt nem akadályozta meg és mikor a vérszomjas *Machno* hetmannal szövetkezett, uralma határozottan zsidóellenes színezetet nyert. Egy zsidó küldöttségnek, mely kérte volt, hogy tiltsa meg a pogromokat, büszken így válaszolt: Hát mit gondoltok, hogy saját katonáimat fogom felakasztani? Később, mikor észrevette, hogy a gyakori pogromok mennyire demoralizálják hadseregét, szeretett volna enyhébb uralmat inaugurrálni, de már késő volt; a bolsevisták ellenakciója elszöpte őt is, egész hadseregét is. *Petljura* Denikin mellett, az újabb kor történetének egyik örökös szégyenfoltja fog maradni. Hatvanezer ártatlanul legyilkolt zsidó vére szárad a lelken.

Schwarzbartról még a következő adatokat kaptuk. A háboru kitörésekor önként lépett be a francia hadseregbe és oly vítéül harcolt, hogy több kitétetést kapott. Később egy francia katonai különítménnyel Ukrajnába került és mert itt szemtanuja volt *Petljura* és Denikin pogromjának, felháborodásból a vörös hadseregbe vettette fel magát, hogy *Petljura* ellen küzdjön. Már ekkor érlelődött meg benne a gondolat, hogy megöli *Petljurát*, de visszatért Franciaországba, mert a vörös uralommal sehogy sem bírt megbárátkozni. Párisban elnöke lett a zsidó frontkatonák szövetségének és „Baál Hachalojmojsz“ (Az álmódzó) álnév alatt egy kötetre való jiddis költeményt adott ki. A rendőrség előtt még azt vallotta, hogy már hat hónap óta lesett a Párisban tartozó *Petljurára*, de mert

után háromszor hajolt földig kelet felé, hálálkodván Allahnak a véletlennek e közrejtésáért. Meg volt hát végre az a helyes kiút, amely után annyian annyit töprengtek s tépelődtek tanácstalanul s eredménytelenül! Egy csodás gyermekagy kibogozta! Gyermeteg ujjongással kapott fel a lovára, miután előbb a szép társaságtól szívesen bucsut vett s a „bíró ural“ barátságosan kezét szorított, s röpiült, sebesen vágatva, be a faluba. A kis szerény Dávidnak pedig sejtelve sem volt arról, hogy milyen magas személyiséggel akadt most össze. De tudta s erősen meg volt győződve róla, hogy az igazságos zsidó I-ten is csak az ő törvénytörő ítélete szerint döntheti el a holnapi tárgyalást, apja javára!...

... Amint pedig az apja, *Eliezer*, másnap örömtől sugárzó arccal tért haza elébe szaladó boldog családi körébe — elbeszéléséből Dávid meg is tudta, hogy csakugyan szószerint így mondta ki az ítéletet az elnöklő nagykegyű Sejk is és cs kugyan így lett pervesztes a tömeg nagy bosszúságára az ármánykodó, gaz *Abdullah*. A vízbe fullt.

ez mindég hölgy kíséretében mutatkozott, csak most lőtte le, mikor végre egyedül találta.

Egy bécsi napilap így irt a merényletről: Az ember aki *Petljurával* végzett, nem támaszhatta fel a lemészárolt hatvanezer zsidót, de igenis életre keltette a zsidó mártírum egyik leggyalázatosabb epizódjának emlékeztetét. A sok ezer fiatal zsidóra gondolunk, akiket mint a mételeyes barmokat vízbe fulasztottak, a szakállas áldozatokra, kiket kényszerítettek, hogy maguk ássák meg sírjukat, az apákra, akik egész vagyonukat adták oda a kegyelemért, hogy fiaikat ne gyötörjék halálra, csak löjjék agyon őket, a rabbira, aki lemészároltatása előtt

származási adatait papírra írta és csizmája szárába dugta, hogy ha majd megtalálják temetetlen holttestét, zsidó temetőben takarítsák el: a katonai zenekarra, mely vig indulóval bejárta a várost, annak jeléül, hogy most kezdődik a zsidók lemészárolása, a hagymázás gyermekekre, akik téliidőt 30 kilométert is futottak majdnem meztelenül, csakhogy megmeneküljenek a pogromtól és a zsidó polgármesterre, aki lenyalta a részeg tiszték csiz mójáról a sarat és a vért, csakhogy ezzel néhány zsidó életét megmenthesse. Ezekre a borzalmakra, ezekre a véres gyalázatokra emlékeztet *Petljura* neve.

Vidéki hiveink között.

Irja: KELEMEN ALBERT.

Salgótarján. Speciális egy hely. Amilyen különleges hatalmas bányász- és gyáriparával az ország gazdasági életében, olyan különleges zsidó felekezeti történetének vajadásában is. Régi multja, lokális tradíciói még nincsenek is. Hiszen még 50 éve sincs, hogy a valóságban létezik. Tempós növekedését, gyors gyarapodását a zsidó hitközség is annak köszönheti, hogy hegy-völgyes vidékének gazdag szénmedencéje több nagy iparvállalat üzemi centrumává fejlesztette. A legelső itt letelepedett hittestvérek közül is él még néhány tisztas aggastyán.

Alighogy 2-3 évi-re felszaporodnak, hitközséggé szervezkednek s rabbijukká választják a balassagyarmati *Naan*-nak, *Yer*-nek egyik jámbor fiát, aki nem is annyira kiöregedve, mint legyengülve, meggörnyedve, de hivatását erjén tul teljesítve, még ma is székekben ül.

A szélrózsa minden irányából ide terelődött különböző érzésű, különböző felfogású elemek között a hitközség szelleméért csakhamar megindul a küzdelem. Erős tulsulyban vannak a könnyítésekre hajlók, a megalkuvók, a „korhoz simulók“, akiknek természetesen magánélete is a rituálékát, a mőzesi törvényeket negligálta. A *Halil* általános volt. Alig volt 4-5 üzlet szombaton zárva. E 4-5 hithű család felveszi a harcot a nagy többséggel. Agilitásuk, a

való lelkesedésük oly intenzív, hogy a hitközség fórumáról a nagy majoritás sem képes őket leszorítani.

A nyilvános felekezeti iskola fogalma akkor még egyáltalán nem volt népszerű az orthodoxiában. A hithűek összetartó kis töredeke ennek éveken keresztül itt is opponál. Ellenben a maguk költségén *תלמוד תורה* létesítenek, ahol szegény gyermekek ingyenes oktatást kapnak. A még akkor fiatal, ideális lelkiületű rabbi buzgó tetterővel szintén megnyitja jesiváját. A „zsidó ucca“ — ilyen is kialakul már — böcherokkal népesül be s megindul a *תורה* tanulásnak, a *שנים רבות*-ra való nevelésnek pezsgő, eleven élete, amely jelen nemzedék komoly vezető férfiai termeli ki.

A hitközségnek ma körülbelül 350 tagja van, nagyrészt kereskedők. Üzlet üzlet hátán bizony több a kelleténél, de szombaton — ritkaság az országban — *egyetlen egy sincs nyitva*.

Ma itt az ifjuság vallásos eszmékért hevülve, vallásos célu egyesületekbe tömörülve, az egész társas életet rigorózus zsidó szellemmel szaturálta. Kedélyviláguk kielégítése, szórakozásaik, összejöveteleik egytől egyik alkalmas beállításai a hithűség megrögzítésének tradicionálására.

A 80-évek népnevelésének nagy lendületében itt is megszűnt az első nyilvános zsidó iskola. Bár

3 tanerővel indul, sokat ígér, több hithű család még sem engedi oda gyermekét. Különösen fiu-gyermekét nem. Ez a bizalmatlanság alig oszladozik, az iskolát már az állam veszi át és a felszabadult jelentékeny anyagi erők más célra fordíthatókká lesznek.

Első kis templomát u. i. a rohamosan fejlődő hitközség csakhamar kinötte. Diszes keleti stílusban épített, már tágas temploma a város legszebb épülete. Kár, hogy a később elébe épített בית המדרש-sal homlokzatának egész látványosságát s akropolisi lépcsőzetének szépségét elrontották. E diszharmóniát dusan kárpótolja a בית המדרש intenzív működésével. Csak 2 évvel ezelőtt került élére egy országos talmudkapacitás, ki ma — csak a jesíva, de az elaggott rabbi mellett az egész vallás-tudományi élet vezetésében egyre növekedő missziót tölt be.

Erről a nagy הלמד-rol valószínűsággal beszélnek hívei. Ez a szeretet rajta keresztül tanítványaira is átsugárzik. A helyi ifjakon kívül 30 idegen bócher tanul itt szorgalmasan és vétezi fel magát a tenes jámbor életre rabbijuk hatalmas tudásának bőséges forrásából. Egyszerű emberek asztalainak dédelgetett vendégei a bocherek. Alig van tag a községben, ki heroszi küzdelmet ne vivna a kenyérért; hiszen csak a napokban olvashattunk hasábos közleményeket az ottani szomorú viszonyokról. De hetenkint egyszerű minden asztalnak van bo-

zon serénykednek a je-
hogyan annak mesterét
viselőnek minősít-
erint u. i. egye-
Vannak azon-
hitközségi
zményes
a j-
000
k

a jesivák égető problémáját hogyan kell radikálisan megoldani.

A hitközség népszerű elnöke származásra, érzésre vérbeli orth. ugynevezett csupa szív ember, állandóan napirenden tartja az ügyet. Nem az erőszak embere Tapintatosan kapacitál, rábeszél, konferál s meggyőz. Rauchwerger elnök ur az orthodoxiának igazi értékes egyénisége. A „Zsidó Ujság” meggyökösödését, terjedését az orthodoxia fontos érdekének tekinti. A neolog orgánus szerint az *orthodoxia trójai falova*. „Az orth. világ eseményeiről nem az álszenteskedőktől akarok értesülni” mondja szimpatikus egyéniségének határozottságával.

Lelkes barátunk Schlesinger titkár ur is. Agilis, intellektuális, fiatal ember, מלך מלמד השכלה. Véleményt kérek tőle lapunkról: Elismeréséről hallgatok. Kifogására itt válaszolok: Nekünk elvünk, hogy a fiatalságot, akit arra való ambíció fűt, ügyünk bajvivő iskolájába beeresszük. Ha fegyverük az eszmei harcok mezejére még nem tökéletes, mienk a feladat, hogy türelemmel oktassuk őket, hogy azokká legyenek, ami után vágyakoznak: *a hithűségnek a fórumon is küzdő vitéz harcosai*.

Rabbi Meír

„Történelmünk” című rovatunkban közölt „Rabbi Meír” alcim alatt megjelent közleményünk végét multheti számunkban anyagtorlódás és térszűke miatt nem közölhetjük. E helyen adjuk tehát a rabbi Meírről szóló közlemény befejezését, „Történelmünk” rovatunkban pedig új ciklust kezdünk meg és pedig *Jeruzsálem elpusztulásának* komor történetét.

Nagyon megható a következő esemény: Miközben rabbi Meír egy szombati napon a tanházban időzött, otthon hirtelen meghalt két fia. Felesége, a kiváló hírnévnek örvendő Beruria, eltökélte férje előtt a megrendítő esetet, hogy gyászba ne borítsa szombat napján. Mikor vége volt a szombatnak, felesége azt a kérdést intézte r. Meírhez: — valaki igen értékes jószágot bízott rám, de most visszakeré tőlem... visszaad-e a jogos tulajdonosnak? Rabbi Meír szolgolt élesesztű feleségének

ezen kérdésén, ekkor az asszony levette az ágyról a terítőt és mondta: — Itt van a ránk bízott jószág, melyet tulajdonosa vissza kért. I-ten adta, I-ten visszavette, dicsértessék az ő szent Neve! És r. Meír is, felesége is megvigasztalódott a Mindenható rendelkezésében.

R. Meír nagy sikerrel folytatta a r. Akiba által megkezdett művet, a Misna gyűjteményét. Szerves egésszé fűzte össze a gyűjteményt, úgy hogy ez a munkája később a Misna végleges szerkesztésének alapjául szolgálhatott.

R. Meír apósa, r. Chanina ben Teradon, vértanu halált halt ennek egyik leányát Rómába hurcolták s ott egy kétes híri házban fogva tartották R. Meír Rómába sietett és saját élete veszélyeztetésével kiszabadította sógornőjét, miután előbb annak ártatlanságáról meggyőződést szerzett. De emiatt Kisáziába kellett menekülnie és csak később, a politikai viszonyok megváltozása után, térhetett vissza a szentföldre.

R. Meír a magamegtagadásig szerény volt, csak egyik tőle származó mondásnak van olyan hatása, mely r. Meír elkeseredettségére mutat. Őt i. még egészen fiatal ember volt, mikor tanítója r. Akiba az ordinációban (סמיכה) részesítette, de éppen azért mert még nagyon fiatal volt, sehol sem tudott álláshoz jutni. Ekkor elkeseredésében azt mondotta: ne a korszót nézzed, hanem azt, ami benne van. Van új korszó tele óborral és van sok régi korszó, amiben még új bor sincs!

R. Meírről festett képünket az ő következő mondásával fejezzük be:

A Tóra az ő terjesztőjét érdemessé teszi az egész világra; általa mindenkinek kedveltjévé válik, képessé teszi őt arra, hogy vallásos, igazságos, becsületes és hűséges legyen; erkölcsössé és elnézővé teszi és felemeli őt a világ minden dolga fölé!

Ebben az egy mondásban is nyilvánul meg r. Meír egész, a Tórától átszellemült lénye. Ez a mondás olyan, mint valami lelki tükrő, mely ennek a páratlan férfiúnak nemességét fényesen szemünk elé tárja.

E. M.

Dr. M. Lehmann 77.

Irta: Kálmán Sámuel.

Azon férfiak sorában, kikkel a múlt században Németország ajándékozta meg a zsidóságot, az első között kell említenünk Dr. Markusz Lehmann nevét. Sokoldalú és áldásos működése, mely szülőföldje határain túl is messze terjedt, méltó helyet biztosít neki a zsidóság újabb történetében. Hogy a németországi zsidóság nem lett teljesen a reform áldozata és hogy a német orthodoxia ma a világ konzervatív zsidóságának egyik számottevő tényezője, abban oroszlanérsze van Dr. Lehmannnak. Midőn a Zsidó Ujság immár második történeti elbeszélését ismerteti meg a magyar zsidó közönséggel, nem lesz érdektelen ezen férfiú életéről egyet mást megtudni. Markusz Lehmann 1831-ben született (5911 tévész 25-én) Hannover tartomány egy kis községében Verdenben. Apja, ki maga is nagy talmud tudós volt, a nagy híri prágai rabbinak, Landau Ezekielnek, (Nojide Bejehudo) eminens tanítványai közé tartozott.

Ő volt az első zsidó, ki a városkában letelepedett. Okosságával és igaz zsidó becsülete-ességeivel, megkedvelte magát a község lakóival, kik közül sokan élő zsidót addig még alig láttak. Közbejárására több zsidó családnak is megengedték a letelepedést.

A kis Markuszt atyja már a legifjabb korában a tanuláshoz fogta. Alig volt tízéves már a Tórát könyv nélkül tudta és tolyékonyan olvasta a Talmud pontozatlan szövegét. Talmudi tanulmányaival egyidejűleg könnyedén sajátította el a középiskola tantárgyait is.

Első mestere a magyarországi származású, nagynevű halberstadti rabbi *Israel Hildesheimer* volt. Már itt érlelődött meg benne az elhatározás — mondotta egyszer — hogy felvértezném magat vallási és világi ismeretekkel, egész életét a reformerek ellen való harcnak szenteltem.

Valami belső vágytól vonzva ment azután Prágába, ebbe az „Ir voem bjiszoel”-ba, melyről apja annyit mesélt neki. Prágai tanuló éveire esnek első irodalmi kísérletei. Egy általa alapított ifjusági egyesület, még ma is őrzi emlékét.

Prágában befejezván tanulmányait, Halléban promovált. Az alig 25 éves ifjut, kinek már akkor is nagy híre volt, az akkor létesült mainzi konzervatív hitközség (Religionsgesellschaft) rabbijává választotta, mely állását élete végéig lelkiismerettel és odaadással töltötte be.

Lebilincselő modor, szívjóság, végtelen szeretetreméltóság jellemezték őt embertársaival való érintkezésében; acélos akarat-erő és megalkuvást nem ismerő határozottság a szent ügyért való harcban. Mindenek fölött azonban szerény volt és önzetlen. Kis jövedelmének nagyobb felét a szegények közt osztotta szét. Lelkes szónoklatait, melyek a rethori művészet remekei

voltak, igaz zsidó szellem, tisztá s mély vallásosság hatották át. S amely mestere volt a szónak, oly ügyesen forgatta a tollat.

Vasszorgalma s sokoldalúsága bámulatra méltó. Esténként s reggelenként az i-tentisztelet után a felnöttek számára bibliai, talmudi és zsidó történeti előadásokat tartott, melyeket nála vonzobban aligha tudott valaki előadni. Napján át az általa alapított iskolában tanítgatótt. Kiterjedt levelezést folytatott kortársaival. Szerkesztett egy nagyterjedelmű heű lapot az „*Israelit*”-et, mely lelkével teljesen összenőtt. Vannak lapjának olyan számai, melyeket a vezércikkől az utolsó hírig ő irt.

A túlfeszített munka azonban megtörte vaserejét és 59-ik évében sirba vltte szív-baja. Az általa alapított lap nevének nimbusza alatt még maig is virágzik.

Dr. Lehman irodalmi munkásságát nem nagy koncepciójú művek jellemzik. Az ő irodalmi munkái a zsidó vallásos tanok, népszerűsítését szolgálják. Ezek között egyike a legszebbeknek a *Pirke Ovajsza* szülő magyarázata, mely új kiadásban nemrég hagyta el a sajtót és amely kristálytisztán tükrözi ennek a nagy férfiúnak törhetetlen hitét, mély vallásosságát és magas erkölcsi felfogását. Tervbe vette a Tóra népszerű magyarázatának megírását s egy népszerű zsidó történetnek kiadását is. De tervének keresztülvitelében meggátolta korai halála. És ha nem is írhatta meg azt amit annyira szeretett volna, beleszótt a zsidó történet legfontosabb korszakainak élethű festését azon gyönyörű elbeszélésekbe, melyekből sokoldalú elfoglaltsága dacára egész könyvtára való irt. De nemcsak a multak festéséhez értett. Sok elbeszéléseinek tárgyát a jelenből — a köröttünk hullámzó életből — merítette a „modern” zsidó életnek sok ferdeségét s fonákságát ostorozva.

Elbeszélései nagyrészt az „*Israelit*”-ban jelentek meg. De kéziratban is maradt egy néhány. Fia azután gyűjteményesen kiadta. Németországban alig van zsidó ház melynek könyves polcán helyet ne foglalna Lehmann műveinek gyűjteményes kiadása. Elbeszélése a legtöbb eurpai nyelven is megjelentek már. Magyar nyelven eddig csak 2—3 munkája jelent meg. E sorok írója is foglalkozott így 2 évtized előtt (Ben Kolonyos néven) Lehmann könyvek kiadásával.

A „Zsidó Ujság” valóban dicsőre méltó és hézagpótló munkát végez, midőn feladatai közé sorolta a Lehmann elbeszélések közlését és bizony mondhatom, hogy ezek a közvetlen hangu, bájos és érdekes elbeszélések nagyban hozzá járulnak annak a szellemnek ápolásához, melyet e lapok maguk elé tűztek.

Történelmünk

Jeruzsálem pusztulása.

Nem egészen két hónap mulva Jeruzsálem kétszeri elpusztulásának évfordulója ismétlődik. Tisobeov háterében a zsidó állam, Jeruzsálem és a szent Templom, a Bész-Hamikdos elpusztulásának akkora megrendítő tragédiája van, hogy nem véltünk olvasóinknak, különösen pedig a fiatalabb generációnak rossz szolgálatot tenni, ha ennek a meg-rázó, példátlan tragédiának illetve a második Bész-Hamikdos elpusztulásának, részletes történetét közöljük. Az iskola csak hézagosan ismertetheti maga a zsidó ifjúsággal a zsidó állam elpusztulásának történetét, mi tehát kipótoljuk ezeket a hézagokat, hogy ezzel is gyarapítsuk főleg a serdülő ifjúság tudását . . .

Ha a zsidó állam elpusztulásának előzményeit kutatjuk, az elpusztulástól számított több mint száz évvel kell a zsidó állam történetében visszamennünk, vagyis a rendes időszámítás előtt való 69-ik évig. Ekkor halt meg *Salome királynő*, akinek két fia volt: *Hyrkanos* (más néven *Jochanan*) és ennek öccse *Aristobul*.

Mint elsőszülött természetesen Hyrkanos örökölte a trónt, aki azonban nagyon tehetségtelen jellemű és gyengelelkű ember, öccse Aristobul ellenben éleseszű, határozott fellépésű és erőszakaratu férfiú volt, amihez határtalan becsvágy is járult. Ez nem birt abban megnyugodni, hogy bátyja legyen a király; ő akart uralkodó lenni és leghőbb vágya ez volt, hogy Judaea megint hatalmas állammá fejlődjék, mely a szomszédos államokat is a maga jogára alá hajtsa.

Aristobul csakhamar sereget is gyűjtött, aminél leginkább a szaduceusok segítettek (akik tudvalevőleg csak az *irott* tant ismerték el) és Jeruzsálem ellen indult, hogy bátyját megfossa a tróntól és maga legyen az uralkodó.

Ez a *testvérháboru* volt a kiinduló pontja a zsidó állam száz évvel később történet elpusztulásának. Jerichó alatt ütközött össze a két

testvér. Hyrkanos (e néven második) elvesztette a csatát és maradék se-regével Jeruzsálembé menekült, de Aristobul elfoglalta a szent várost is és Hyrkanos kénytelen volt magát megadni.

A két testvér annyiban megbékült, hogy Hyrkanos, alig három hónapi uralkodás után, lemondott öccse javára a trónról, akit ez utóbbi azonnal kárpótol, hogy időpápnak (Kajhén godajl) tette meg. Aristobul tehát elérte a célját: ő lett Judaea királya.

A külső villongások megszűntek, annál ádázabban folyt a csöndes háboru a két testvér között. És ezt a csöndes tüzet leginkább Hyrkanos bizalmasa, Antipater, szította, aki származásra idumaeus volt és mint ilyen titkos ellensége a zsidóságnak. Amióta ugyanis első Hyrkanos király rosszul értelmezett, valási buzgóságból arra kényszerítette a leigázott idumacusokat, hogy zsidókká legyenek, ezek — jóllehet lettek is — elkeseredett ellenségei voltak a zsidóknak.

Antipater is az volt, folyton izgatta Hyrkanost öccse, Aristobul király ellen és Hyrkanos, hogy megint magához ragadhassa a királyi hatalmat, a nabateusok királyával, Aretas Philhellennel szövetséget kötött. Ez ötvenezer harcossal Aristobul ellen indult és meg is verte; ez utóbbi Jeruzsálembé vonult vissza, mire Aretas utána nyomult és hozzáfogott a város ostromához, mely igen hosszú ideig tartott.

Sokat beszéltek már azelőtt is, abban az időben is, a megjósolt vérengző vadállatról, melynek „acél a foga, vas a karma, kő a szíve és mely sokat felfal és ami megmarad, azt lábbal tiporja“. Ez a vérengző vadállat a — római sas volt.

Róma, mely már régóta lésze, hogy Judeát eltörölhesse a föld színéről, föltötte kedvező alkalomnak találta a két testvér háborúját a beavatkozásra. Antipater pedig egyenesen siettetett a lesben álló Róma rég tervezett közbelépését. Fűt-fát ígért Rómának, ha megsegíti második Hyrkanos királyt.

Nos, Antipater, illetve Hyrkanos csak ígért, de az eszes Aristobul

adott. Négyszáz talentum aranyat (mai értékben harmadfél millió aranykoronát) juttatott a kapzsi rómaiaknak, mire ezek egyszerűen ráparancsoltak Aretasra, Hyrkanos szövetségeseire, hogy hagyja abba Jeruzsálem ostromát és menjen haza; Aretas ezt akarva — nem akarva meg is tette és így Aristobul király maradhatott.

De Antipater nem nyugodott. Megtanulta, hogy a rómaiaknál is „pénz beszél, kutya ugat“. Most már nem ígért, mint előbb, hanem adott. Ötszáz talentum értékű arany szőlőtőkét küldött Pompejusnak, hogy Hyrkanos részére annak hajlandóságát megvásárolja. Am Pompejus nem azt az elvet vallotta, hogy „inter duos litigantes tertius gaudet“, hogy két veszekedő között a harmadik örül, hanem vallotta azt az elvet, hogy a két veszekedő között a harmadik — cselekszik. Ugy megalázta a két testvért, aminek alig van a világtörténelemben párja: megparancsolta Hyrkanosnak is, Aristobulnak is, hogy jelenjenek meg előtte Damaszkuszban; ő majd megvizsgálja

ügyüket és döntené fog.

Meg is jelent előtte a két testvér, ám Pompejusnak már eleve is nem az a szándéka volt, hogy igazságot tegyen a két testvér között, hanem az, hogy Róma most már megvehesse lábát Judaeában.

Nyomban látván, hogy Hyrkanos a gyengébb, tehetetlenebb a két testvér közül, ennek fogta pártját, mert úgy gondolta, hogy ezzel majd könnyebben fog elbánhatni, mint az eszes és vakmerő Aristobullal. De nyíltan még nem döntött, mert nem akarta elhamarkodni a dolgot.

Am Aristobul átlátott a szítán és megerősítette Alexandrion várát, hogy a rómaiak megszállási szándékát innen akadályozza meg. Pompejus ebben alkalmas ürügyet talált, hogy Aristobul ellen fellépjen — Róma gőgje, jobban mondva minden igazságot lábbal tipró arroganciája, már ebben is lázadást látott — és megkezdte Aristobul ellen a hadjáratot.

(Folytatása következik.)

Értesítjük tisztelt vevőinket, hogy kizárólag **SKREK-éle füstölthús-gyártermények**

..... a főváros következő helyein kaphatók:

Mandl Eliás

VII., Garay-uca 48

Klein Vilmosné

VII., Teleky-tér 1

Büchler és Szántó

VI., Klauzál-u. 32

Grosz Béla

VIII., Teleky-tér 8

Fränkel Ignác

VII., Rombach-u. 12

Muncsik Izidor

VI., Vörösmarty-u. 25a

Eisenberg N.

Ujpest, István-ut 27

Klein Abrahám

VII., Péterffy-Sándor-u. 37

Ehrenfreund Eliás

VII., Wesselényi-u. 13

Weisz Dezső

VII., Ó-uca 1

Schwarcz Gáborné

VIII., József uca 81.

(Mátyás tér sarok.)

Gyár és füzlet

VII., Dob-uca 27. sz. Telefon: József 124-17.

Hirek.

(A budapesti orth. izr. hitközség.) Dr. Vázsonyi Vilmos temetésén óbudai Freudiger Ábrahám hitk. elnök vezetése alatt álló köldöttséggel képviselte magát. A küldtségben részt vettek: Deutsch Géza alelnök, óbudai Freudiger Károly, Dr. Rakonitz Dezső és Löffler Henrik főtitkár. — A budapesti orth. Chevre Kadisa szintén képviseltette magát a temetésen és pedig egy küldöttség által, mely a Chevre elnöke Dr. Friedmann Izidor vezetése alatt az előljárásból állott.

(Emberhajsza és állatvédelem.)

A frankhamisítási pör elefántja után a debreceni hamismilliók tárgyalásának szunyoga nem volt képes a közfigyelmet maga felé irányítani. Rövid tárgyalás után fegyházbüntetésre ítélték a fővádlott mellett az olaszliszlizskai főrabbi egyik fiát. A többi vádlottat felmentették. Az antiszemita sajtó természetesen azt kurjantotta folytonosan, hogy a budapesti liberális lap tudósítók nem akartak megjelenni a tárgyaláson, mert nem óhajtották látni az olaszliszlizskai „csodarabbi“ fiait a vádlottak padján. A távolmaradás oka valójában valószínűleg az, hogy a nagy appombal megindult vizsgálat után több érdekesség kiderítését várták, ami természetesen elmaradt. Csak az antiszemita újságok fantáziája toldotta meg a dolgokat. Így az egyik lap még a tárgyalás napján azt merészelte írni, hogy a főrabbi „alaposan gyanítható“. Azt mondjuk: merészelte, mert merészség kell hozzá — nem egy zsidó ellen írni, hanem az igazság ellen így vékezni. S micsoda lovagiatlanság kell ahhoz, hogy neveltségessé tegyenek egy apát, aki átérzi fiának bűnét és százsorosan szenved érte. Lám, a lenézett zsidó törvény azt írja elő, hogy még tulkot sem szabad egy napon levágni borjával együtt. Milyen szép volna, ha az antiszemita sajtó ezt az állatvédelmi intézkedést legalább — emberekkel szemben tartaná meg. (Averescu miniszterelnök hadat üzen az antiszemitizmusnak). A nemrég kormányra jutott

Averescu tábornok mult vasárnapon meglátogatta Bukovina fővárosát, Czernovitzot. Aznap este pártgyűlés volt, melyen a zsidó egységes párt nevében dr. Ebner Mayer beszédet intézett a miniszterelnökhöz, melyben hangsúlyozta, hogy az ő első kormánya még jó emlékezetben van a zsidóságnál, mert akkor nem voltak zsidóellenes kihágások, antiszemita féktelenkedések stb. Averescu tábornok miniszterelnök erre azt válaszolta, hogy ilyeneket most sem fog tűrni. Ő ellene van minden nemzetiségi, faji és vallási gyűlölségnek és azok ellen, akik ennek mégis hódolnak, neki csak egy jelszava van: harc a kiirtásig. A miniszterelnök válasza igen jó hatást tett.

(Szijum ünnepély Gyöngyösön). Mint gyöngyösi tudósítónk írja, az ottani orth. Sász-Chevre most vasárnap tartotta meg szokásos évi Szijum-Hasász ünnepélyét, mely Jungreis Antal magvas és magas szárnyalású templomi szónoklatával kezdődött és mely után végigtanulás végett újból kiosztották a Sász összes traktátusait. Este fényesen sikerült társasvacsora volt, melyen a hitközség valamennyi tagja résztvett és melynek folyamán Lemberger Emánuel tiszapolgári főrabbi, valamint Jungreis Nándor rabbijelölt szép és szélemes beszédet mondott. A Sász-Chevre gondnokai újból Grünfeld Zsigmondot választották meg.

(Török miniszter az antiszemitizmus ellen.) Egy alkalmi tudósító jelenti nekünk Konstantinápolyból: Az angorai nemzetgyűlésen a napokban két képviselő heves támadást intézett a törökországi zsidóság ellen. Az egyik azt állította, a zsidók okozták a török valuta esését, egyszersmind azt követelte, hogy tiútsák ki a zsidókat az állítólag ő általuk uralt földszékből. A másik képviselő pedig azon nézetének adott kifejezést, hogy a „zsidó veszély“ Törökországban nem a politikai, hanem a közgazdasági életben rejlik, és ez a zsidó veszély az egész világon fenforog, minthogy a világ közgazdaságát a zsidók uralják. — Erre a pénzügyminiszter a következőleg felelt: „A közgazdasági ver-

senyre nem szabad felekezeti korlátokat felállítani. A törvény minden polgárnak ugyanazon védelmet nyújtja és senkit sem részesít előnyben. Hogy a zsidók a közgazdasági életben esetleg jobban boldogulnak, ennek csak az ő nagyobb rátermettségük és nagyobb aktivitásuk az oka. Mi csak azt az egyet tehetjük: az ő példájukat követni, vagyis ne dolgozzunk mi sem kevesebbet, mint ők.

(Choszid rabbik konferenciája.) Csernovitzból, Bukovina fővárosából jelentik a Zsidó Ujságnak: Legközelebb számos híres chaszideus rabbi fog városunkba jönni közös tanácskozás végett. Többek között a czortkovi, husiatyni, ottyniai, wisnitci stb. rebek érkezését várják. Hogy mi a konferencia célja, illetve mi fölött akarnak határozni, az még ismeretlen.

(A fővárosi törvényhatósági bizottság orthodox zsidó tagja.) Budapest székesfővárosi törvényhatósági bizottságának régebben, némelykor egyszerre négy orth. zsidó tagja volt. És pedig Frankl Adolf, az Orth. Központi Iroda elnöke, néhai dr. Schächter Jakab hitközségi alelnök, dr. Rakonitz Gyula iskolaszéki elnök és óbudai Freudiger Károly. De a jelenlegi törvényhatósági bizottságnak nem volt egyetlen orth. tagja sem. Most, hogy

Vihnye (Vihne) héviz-fürdő

Van szerencsém a n. t. fürdőző-közönség tudomására adni, hogy 1926. május hó 25-ikén a vihnyei (Cseh-Szlovákia) héviz-fürdőben szigoruan

orth. koser éttermet nyitok meg. Legkomolyabb törekvésem oda fog irányulni, hogy kitérő és higiénikus konyhát vezessek, pontos kiszolgálásról gondoskodom és mérsékelt árakat számítsak. Itt lakadalmakat is vállalom elfogadható feltételek mellett. Referenciákat nyújt főtisztelendő Tiegermann József rabbi úr, a nevezámnyi orth. izr. hitk. főrabbi.

Számos látogatást kér

Bribram Áron
vendéglős

Nové-Zámky Érsekujvár, 1926. máj. hó.

Eszter Chiera.

Történeti elbeszélés.

Irta: Dr. Lehmann M. — Némethől átdolgozta: Kálmán Sámuel.

I.

A Hadsira 1003. esztendejében Dsem evned hónap 27. napján egy kis vitorlás szelé a Boszporus vizét. A vitorlás olyan volt, mint amilyent a török főurak általán akkoriban használtak. Fehér oldalfalait tarka török rajzok díszítették, peremét keleties faragványok szegték körül, az eleje pedig sárgarézből formált delfinfőt ábrázolt, mely vakítóan verte vissza a tavaszi nap sugarait.

Január volt, de a természet már teljes szépségében pompázott, mert e csodás ország kikeletje a január.

Valóban elragadó látvány az, ami itt a szemlélő elé tárul.

A kis hajónak a kormányoson és a kiszolgáló személyzeten kívül csak két utasa volt, kik ott álltak a hajó előrészén már kora hajnal óta, a mióta a Boszporusz tarka, csodás panorámája eléjük tárult. Különösen — az előkelő tartású, nemes arcvonala — ifjabb utast látszott a rég nem látott kép teljesen lenyűgözní. Elragadtatásnak hangos, szenvedélyes kitérőseit alázatos meghajlással kísérté a már szürkülő hajú kísértője.

Mindkét partot égig nyuló hegyek szegélyezik. A vadregényes, buja növényzetű völgyekben festői fekvésű falvak sorakoznak. A lapos fejedű török házikók alig látszanak ki a hosszan elterülő és a partot szegélyező pálma- és ciprusligetek közül. Árnyékos plátánok alatt pihenő törökök heverésznek tarka szőnyegekben.

A dus lombozatu fák között itt-ott karcu márvány-oszlopok fehérlenek az aranyos napsütésben. Tarkaruhájú török népség nyüzsg körötük. Temetők ezek, melyeket a török sétatérnek használnak.

A Boszporusz maga épp oly forgalmas, mint partja. Száz meg száz kisebb-nagyobb jármű szeli keresz-tül-kasul, messze országok terményeit vagy kényelemszerető törököket szállítva. Az árbocokát tengeri madarak ezrei lepik el. A hajók körül delfinek sütkéreznek.

Midőn a kis hajó megkerülte a kinyuló sziklafokot s a janicsárok karcu tornya feltűnt a láthatáron, az ifjabbik utas kitérte karjait és valami önfeledt kiáltás hagyta el ajkát. Dolma-Baktsének, a szultán nyári palotájának szolt e kifakadás. Annak a csodálatos tündérpalotának, melyről azt hisszük, hogy talán csak keleti költők képzeletében létezhet. Fokozódott az örömkitérés, midőn a Serail egy része, a „Hét sziklán“ elterülő Konstantinápoly volt látható. A város mögött az Olympus hófedte bércei veszték el a kéklő messze-ségben, előtte pedig a tükörsima tenger terült el, melyben a festői rendtelenségben elszórt házak, aranytől pompázó mecsetek és karcu mináretek tükrözték magukat. Tenger-alatti tündérvárosnak látszott az egész.

A sok száz hajó között végre utat tört magának a mi kis vitorlásunk is és elérte a kikötőt. Az ifju s kísértője sietve szálltak partra.

Ebben a pillanatban eldőrdültek a Serail mozsár-ágyui III. Murád halálát és III. Mohamed trónraléptét hirdelve. Murád ugyan már 8 nap előtt halt meg, de a trónörökös megérkezéséig titokban tartották halálát.

Az ifju elé egy szép, karcu — de már nem fiatal — nő tárta ki karjait. Anyja volt az, Szaffije, ki férje oldalán Chazeki (uralkodó szultánnő) volt, fia mellett pedig Valid (anyaszultánnő) remélt lenni.

A szultánnő a velencei nemes családból származott Baffó korfui kormányzó leánya volt Midőn mint serdülnő leánya apja látogatására indult, kalózkod kezébe került, kik e nagyszerű zsákmányt egyenesen az akkori szultán háremjébe szállították, ki fia, Murad számára választotta feleségül.

A csodás szépségű nő, ki az ifju Murad szívet lebilincselé, teljesen tudatában volt a szépségében rejő erőnek. Az történt, amit ő akart. Férje óriási birodalmát tulajdonképen ő kormányozta. Most pedig mint

anyaszultánnő szerette volna hatalmát tovább fenntartani.

A Serailban már reggel óta együtt volt az egész török előkelőség: a nagyvezir, a mufti, az országbíró, az agák (fővezérek) és az előkelő urak s hivatalnokok hosszu sora. Midőn az uj szultán anyja oldalán megérkezett, hódolva járult eléje az összegyűlt tömeg, kezét, lábát, ruhájának szegélyét csókolgatva. Az uj padisah első uralkodói ténye apjának méltó és a Korán szellemének megfelelő módon való eltemetése volt.

Murad holttestét a Szelim-mecsetben helyezték örök nyugalomra. 19 fiát pedig a török öröklési törvények értelmében a legborzalmasabb módon felkoncolták. Hogy a kivégzés borzalmi titokban maradjanak, néma hóhérok végezték a szörnyű munkát. Mire a nap lenyugodott, ott feküdt a 19 ifju a Szelim mecset hideg földjében.

Az uj szultán trónralépése rendszerváltozást is jelentett. A hivatalnokok nagy részét ujjak váltották fel. Murad nagyvezirje, Sinan pasa, száműzetésbe ment. A szultán pecsétjét ezentul vetélytársa és legádázabb ellensége, Ferhad pasa örizte.

Mint minden trónváltás a török birodalomban, nem mult el ez sem forrongás nélkül. A spahik ugyanis keveselték a szokásos trónralépési pótlékokat és fellázadtak. Ezer fölfegyverezett spahi követelt zsoldot Ferhad pasától, midőn egy napon a Serailból haza igyekezett. „Menjtek a határra, ott kapjátok a zsoldot!“ volt Ferhad kurta válasza. Erre kitör a nyílt lázadás. „Ki feljebbvalójának ellenszegül, az pogány!“ Ezzel az intéssel bocsátá őket el Ferhad.

Az elkeseredett Spahik a muftihoz fordultak „Fetvát“ kérve a nagyvezir ellen. A mufti csillapító szavai nem használtak. A feldühöd és erejében bizó tömeg még őt is kigunyolta. S most már a kincstár részéről felajánlott sok ezer arany sem volt elég a lázadás elnyomására, Ferhad fejét követelték a lázadók.

A helyzet veszedelmessé kezdett válni. A folyton növekedő s már-

Orth. כשר cégek Budapesten:

Borkereskedők.

UJ BORPINCE !!

Orth. כשר, kitűnő hegyaljai és asztali, fehér és vörös borok legolcsóbb árban kaphatók.
Geczowits Vilmos Klauzál-tér 16.
Telefon: József 114-69.

Vendéglők:

FRÄNKEL-féle orth. כשר buffet és étterem reggeli, ozsonna, ebéd, vacsora, a legízletesebb házikoszt és süteménykülönlegességek.
Előfizetőknek étlap szerint a legmértékeltbb árban.
Budapest, VII., Rombach ucca 12.
Telefon: József 123-07.

A régi Blau vezet!

Orth. כשר

borokban, minőségben és árban.

Kitűnő zamatu 10 fokos Fehér Asztali bor 12.000 korona.
Prima édeskés Egri vörös bor 14.000 korona

Azonkívül Hegyaljai borok, Szilvorium, Borecet, Borst.
Hitközségi alkalmazottaknak 10% árengedmény.

Blau Miksa borkereskedő
Budapest, VII. Dob ucca 32. sz

Mindennemű

Orth. tejfejmékek és megbízható koser tej kaphatók, legolcsóbb napi árban!
ALTMANN SÁMUEL
VII., Dob-ucca 28.

Butorolcsóság

Egyszerű és műbutorokban háló, ebédlők, szalóngarnitúrák, matracok, sezlónok, konyhaberendezés.
RÉSZLETRE IS!
Klein D. Kisdiófa-u. 16.

A budapesti autonom orthodox izraelita hitközség közleményei.
Hitközség irodahelyisége:
VII., Dob-u. 35. (községháza).

Hitközségünk rabbiságának felügyelete alatt állanak:

Hitközségi mézarszékek.	2. V., Sólyom-utca 24.
1. II., Margit-körut 7.	3. VII., Dob-utca 35.
2. V., Só yom-utca 24.	4. VII., Hernád-utca 16.
3. VI. Szerecsen-utca 13.	5. VIII., Magdolna-utca 29.
4. VII., Wesselényi-utca 15.	6. IX., Tompa-utca 17/a.
5. VII., Kertész-utca 35.	
6. VII., Hernád-utca 16.	Hitközségi tejelárusítás.
7. VIII., Magdolna-utca 29.	1. V., Sólyom-utca 24.
8. IX., Tompa-utca 17/a.	2. VII., Dob-utca 35.

Hitközségi baromfivágohelyek,

1. II., Margit-körut 7.

Hitközségi intézmények.

Rituális fürdők. (Mikwa)	Templomok.
1. Ráczfürdő: I., Hadnagy-utca 8-10	1., III., Zsigmond-utca 74.
2. Köruti fürdő: VII., Erzsébet-körut 49.	2. VII., Kazinczy-utca 29-31.
3. VIII., Magdolna-utca 29.	3. VII., Király-utca 1.
	4. IX., Tompa-utca 17/a.

már forradalomra fajuló lázongásnak vezére is támadt egy renegát zsidó fiának személyében. „Abdallah vagyok, Muradnak édes fia“, beszélt a hirtelen támadt vezér. „Csodás módon menekültem meg a hóhérbárd alól. Jertek velem, hadd bosszuljam meg testvéreimnek ártatlanul kiontott véréit.“ A tömeg vakon követte Abdallalt s szultánnak kiáltá ki őt. A zsákmányra éhes csöcselékhad éppen a Szerailt készült megtámadni, de a janicsárok óriási serege már készen várta és széjjelkergette a lázongó tömeget. Abdallah a bitófán végezte kalandor életét. (Folyt. köv.)

Pályázat.

Minden szó egyszeri beiktatása 2000 vastagon szedett betűkből 4000 korona Pályázatok felvételnek: Síp-ucca 10. — Hirdetések díja előre fizetendő.

A sárvári aut. orth. izr. hitközség elhalálozás folytán megüresedett metsző és előimádkozói állásra pályázatot hirdet. Pályázótól megkívánatik, hogy שויב מומחה וישיב כשרת כשרת legyen. Javadalmazás: Természetbeni lakás, fél שחיטה és a szokásos mellékjövödelmeken kívül havi 2.000.000. K. Pályázatok három elismert orth. rabbittól nyert קבלות-másolatok becsatolásával és személyére vonatkozó adatok (kor, magyar honosság, családi állapot és jelenlegi működés) f. é. június 15-ig beküldendő. Csak meghívottak utiköltségei térítetnek meg.

Sárvár 1926. május 17.
Schnabl Zsigmond hitk. elnök
Kupfer Izsák jegyző

574 | 1926. sz.

A budapesti aut. orth. izr. hitközség Torász-Emesz iskolájánál M e l á m e d - á l l á s t a z o n n a l b e t ö l t e n d ő.

Pályázótól megkívánatik, hogy Joré-Somajim legyen és Gemöre-toszfesz-oktatas tekintetében keillo gyakorlattal bírjon.

Pályázati kérvények, képesítési és egyéb okmányok másolataival ellátva, a budapesti aut. orth. izr. hitközség előjáróságához VII., Dob-ucca 35. I. em. intézendők.

Budapest, 5686. Sziván hó
Az előjáróság.

Az eperjesi „Écz-Chaim“ talmudtora iskola keres a következő דבטל-רא-ומי, egy szakavatott מלמד-ot, aki pedagógiai talentummal alaposan tanítson תורה-ומשנה-ומפרשים. Fizesés megegyezés szerint. Ajánlatok a köv. címre küldendők. Eisentáder Gyula, pénztárnok. Eperjes-Pesov, Slovensko.

Az előjáróság.

שירוד הגון.

Nagyobb vidéki városban saját házzal és üzlettel rendelkező 40 év körüli vallásos özvegy ember, családapa, keres hozzáilló, 26-36 év közötti intelligens, szigouan orth. בת תורה hajadon, vagy gyermektelen özvegyasszonyt, aki férje gyermekeinek az anyát pótolná. 100 millió hozomány megkívánatik. Ajánlatokat „Mazel“ jelige alatt bélyeggel ellátva, kettősborítékban a kiadóhivatal továbbít.

Természetes szénsavas
— kének — ásványvízfürdő.
Rádium tartalma — Előkészítő or-
vostanások **ajánlják.**
Penió 85.000.
Kérjen prospektust.
ÁRPÁDFÜRDŐ
Székesfehérvár.
Köser koszi kapható.

Hausen-féle lakástakarítási vállalat
Dob-u. 34. I. em. Telefon: J. 126-75.
Elvállal lakástakarítást, ablaktisztítást,
padlóbeürítést, fűregéztést.
Továbbá üzetek, irodák, klubok, szálló-
dák, kórházak állandó rendbentartását
legolcsóbb árban — Szombaton zárva
— Alapított 1900-ban. —

Ezüst evőeszközök, dísztár-
gyak, gyertyatartók,
Menorék **כלי קודש**
dus választékban gyári árban kaphatók.
SCHEIFER EZÜSTÁRU GYÁR
VII., KAZINCZY UCCA 14.
TELEFON: JÓZSEF 186-28.

Tisztelettel értesítjük vevőinket, hogy
megkezdjük a pesti orth. rabbinátus
hechserevel ellátott
כשר
KOKUSZ-SZAPPAN
gyártását. Kérjük szíves
megrendeléseiket mielőbb
hozzánk juttatni. Tisztelettel
Hungária vegyészeti gyár, Budapest
IX. ker., Páva-ucca. 7.

Megnyílt ismét a régen bevált
Orth. כשר paksi konyha.
Ujabb berendezett étterem és háló
szobák vendégeim részére egész
Pansio a legolcsóbb árban csak ná-
lam kapható. Iskolás gyermekek ré-
szére szintén teljes ellátást a leg-
jutányosabb árban vállalom.
Löwenwirt Vilmos a paksi konyha tulajdonosa
Budakeszi, Kálvária-u. 14. Érdeklődni
lehet: Király-ucca 16. III. udvar fszt.
Étterem.

WEISZ MÓR
„MICHJO“ orthodox **כשר** „MICHJO“
keksz-, kétszerült- és teasütemény-gyára
Budapest, VII., Dob ucca 22 szám.
Telefon: J. 123-65.
תחת השגחת בית דין צדק דמדל וראים בודאפעסט.
Vidéki rendelések minden mennyiségben azonnal eszközölköttek.

Tisztelettel értesitem az i.
t. fűrdővendégeket, hogy
HÉVIZFÜRDŐN
orth. **כשר** vendéglőmet
megnyitottam.
Teljes tisztelettel
MANDEL, BUDAPEST,
VII., GARAY UCCA 48.
Felvilágosítás ugyanott kapható.

Sirkövek
מצבות
Adler J. sirkőraktárban
Budapest, VII., Károly-körút 7
Szombat és ünnepnap zárva.

Hirdetése a
„Zsidó Ujság“-ban
eredményre vezet!

PANETH-féle
orth. **כשר**
SZALAMIGYÁR
DEBRECEN
Ajánlja elismerten legjobb szalámi és
fűstöltés gyártmányait ugyszintén
extra minőségű, száraz, téli liba sza-
lámi különlegességeit a legolcsóbb napi
árak mellett.
Szétküldés postán naponra kétszer.
Cím Paneth, szalámigyár Debrecen.
Telefon: 7-22.

Mindennemű
NYOMTATVÁNY
a legizlésebb kivitel-
ben készül:
KATZBURG TESTVÉREK
könyvnyomdájában
Budapest, Akácfa-u. 45.

Apróhirdetés.

Hirdetési díjszabás: Minden szó egyszeri
beiktatása 1600, vastagon szedett betűkből
3200 korona. Állástkeresőknek 1000. Apró-
hirdetések felvétele: VII., Sip-utca 10. Jeli-
gős levelek kettős borítékban ugyanoda
intézendők. Apróhirdetések csak a díj elő-
zetes lefizetése mellett közölhetők.

Házasság.

**Házasságot közvetít a
legelőkelőbb orth. zsidó
családoknál bevezetve,
előnyös feltételek mellett
Benedikt Jenő Székesfe-
hérvár.**

FÉRJHEZ menne 42 éves, vallásos repre-
zentáló független uriaszony lakással és
szép berendezéssel, intelligens jómódú ke-
reskedőhöz. Ajánlatok „jövő 926“ jeli-
gére e lap kiadóhivatalába kéretnek.

30 ÉVES csinos magas urinő férjhez
menne középkori, vallásos intelligens em-
berhez, lehet özvegy is. Azon uri ember,
ki gyermekének jó anyját, magának gondos
jó feleséget óhajt, írjon „Megértő“ jeligére
e lap kiadójába.

19 ÉVES feltűnő szép árván maradt kis
un-kahugom részére, ismeretség hiányá-
ban ezúton keresek komoly, vallásos, in-
telligens uriembert biztos pozícióban. Tel-
jes című leveleket „Baldogság jeligére“ a
Zsidó Ujság kiadójába kérek.

Ha jó és megfelelő házás-
ságot akar kötni, úgy forduljon leg-
nagyobb bizalommal Fränkel J. VII., Rom-
bach u. 12 II. 4. (tel. J. 123-07) irodájá-
hoz. Tizenöt év óta vezetett és fenálló
orth. vendéglője révén, elsőrangú össze-
kötöttetek Nagymagyarország legelőkelőbb
szigorúan konservatív családjával. Leg-
tapintatosabb diskkrét ügyvitel.

Állást nyer.

Suche für meinen streng relig. Haushalt ein
Mädchen oder Frau, die mit Hilfe eines
Hausmädchens alle Hausarbeit verrichten
kann. Familiäre Behandlung gesichert,
Offerte mit Zahlungsansprüche und Refe-
renzen an Samuel Berger, Miskolcz, Szé-
chenyi gasse 123.

Különféle.

ORTH. CSALÁDNÁL fiatal fiu vagy leány
lakást kaphat olcsó áron. Esetleg kosziót
is. Moskovitz Jakabné VII. Jósika-u. 10.
IV. 38.

ÖZVEGY uriaszony elvállal 3-4 fiatal-
embert kvártélyra, esetleg kosztra is.
Schwarzczné, Hajós-ucca 26.

ZSIDÓ ÚJSÁG

A MAGYAR ORTHODOX ZSIDÓSÁG HETILAPJA • MEGJELNIK HETENKINT EGYSZER

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, VII., SIP UCCA 10.

TELEFON: József 125-90.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:

GROSZBERG LIPÓT

ELŐFIZETESI DIJ: 1 EVRE K 240.000

„ „ 1/2 „ K 120.000

„ „ 1/4 „ K 60.000

Postachequekonto szám: 50.791.

Trianon és Budaörs.

Trianon és Budaörs bus emléke boron-
golt az elmúlt héten a politika láthatárán.
A pesti Vigadóban nagyszabású ünnepélyt
rendeztek a trianoni békekötés évforduló-
jára és Székesfehérváron a legitimisták zászló-
bontásával kapcsolatban szó esett Budaörs-
ről, ahol a Budára vonuló néhai IV. Károly
csapatára lőttek, aminek azután a király-
nak fogságrajutása lett a következménye.

Minden megemlékezés annyit ér, amennyi
erkölcsi energiát merítünk belőle. A nemzeti
szerencsétlenség e szempontból termékeny és
áldásos lehet. Szívhez szóló igazságként hir-
deti ezt a Tóra is, amidőn a bűnös népnek
megmondja: **בצר לך ומצאוך כל הדברים אלה**
ושבתה ער ד' „Lealáztatásodban elérnek téged
mind ezek az igék és meg fogsz javulni“.

Trianon és Budaörs ijesztő és megrázó
erejű szimbóluma a magyar lealázottságnak.
Trianonban egy ezer éven keresztül életképes
szervezetet csonkítottak meg és a trianoni
szerződés utóhatásaiban megeleveníti elő-
tűnk azt az állapotot, melyet Jeremiás pró-
féta ecsetel Cion bukásáról. És Budaörs is
egyik szomorú stációja a magyar bánatnak.
A gyűlölet országának sorsa a próféta sze-
rint az: **הנה קמן נתתך בגוים בניו אתה מאור**.
„Kicsinnyé tettek a népek között, nagyon
le vagy alázva“. S miben nyilatkozik ez,
kérdi a talmud bölcse: Abban, hogy nem
birják trónra ültetni a király fiát **שאין מעמידים**
מלך בן מלך (ע"ו).

A zsidó nép a babiloni fogságban nem-
zeti létében megsebezve megjavult és erköl-
csileg megerősödött. A mai Magyarország is
busul az elnyomás, a lealázottság babiloni
vizeinél, de a megszégyenítés mellett ott van-e
a régi bűnök megbánása és a megjavulásra
való akarat? Mikor látják már be nálunk,
hogy **nem lehet lefoglalni az országépítő**
munkát egy felekezettel, egy társadalmi réteg
számára sem s hogy a folytonos zsidózás
ügyes kortesfogság lehet ideig-óráig, de Ma-
gyarországnak, a lealázott kicsiny hazának,
szól a költő szózata: „nagygyá csak fiaid
szent akaratja tehet“ és a szent akaratnak

elsősorban a nemzetromboló gyűlölet ki-
kűszöbölésében kell megnyilatkoznia?

Ezt a komoly akaratot nem láttuk a
Trianon és Budaörs jegyében rendezett
összejöveteleken. Beszéltek ugyan a feleke-
zetek közötti összetartásról, de meglehetősen
elmosódottan és bizonytalanul. A trianoni
emlékűnnepélyen hangsúlyozta is Urmánczy
Nándor, hogy ne legyen különbség keresz-
tény (azaz katolikus) és keresztyén (refor-
mátus) között. A zsidókat természetesen ki-
hagyta. Ennek természetes következménye
pedig az lett, hogy a megjelent antiszemita
szervezetek képviselői kíváncsiak lettek és
kiabálták: „beszéljen a zsidókról“. Így az-
után egy fajvédő képviselő külön program-
pontként illeszkedett be az ünnepségbe és
a megemlékezés oltára boros hordóvá ala-
kult át.

Nem sokkal felemelőbb volt ránk zsidókra
nézve a székesfehérvári legitimista szervez-
kedés. Az orth. zsidó a királyi felségben
kegyelmességgel, **בעין מלכותה דרקיע**, a mennyei glória vissz-
fényét látja, de meg kell állapítanunk, hogy
a magyar legitimizmus nagy része antisze-
mita. A dicstelenül kimúlt fajvédő lapok stilu-
sát és irányát az antiszemita-legitimista sajtó
folytatja legméltóbban. Ezt illusztrálja Huszár
Károly esete. A volt miniszterelnök, az intran-
singens, de igazságos keresztény ember meg-
állapítja Szovjetországáról írott könyvé-
ben: „az orosz forradalmak annyi zsidót
gyilkoltak meg, hogy sirdombjaikkal kilehetne
kövezni az országutat Pétervártól Párizsig...
több mint száz zsinagógát pusztítottak el a
kommunisták“...

Véletlen-e, hogy a keresztény politikust
e megállapításért éppen a legitimista lap
támadja a legjobban? Nem. E „huszár“-vágás
oka az, hogy az irredenta és a legitimizmus
nálunk többnyire, sajnos, még mindig anti-
szemita jellegű. Ezért még nagyon sokáig a
lealázottságnak stációi, de nem a nemzeti
feltámadásnak kiindulópontjai lesznek Tria-
non és Budaörs.